

ΘΕΑΤΡΟ // ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο ποιητής Σαίξπηρ χωρίς

την σοφιστική

πανοπλία

της εποχής του

«Κι ύπνε, που κάποτε αποδιώχνεις τον καϋμό για λίγο διώξε τον εαυτό μου από κοντά μου»

Το «Ονειρο Καλοκαιρινής Νύχτας» είναι το πιο ερωτικό από όλα τα έργα του Σαίξπηρ. Ο άγριος ερωτισμός του, κρυμμένος πίσω από ένα λυρικό μανδύα με ξέφρενη αναγεννησιακή χροιά, καμουφλάρει την ωμότητα της αυταπάτης και της απώθησης της ερωτικής σχέσης.

Γράφτηκε το 1595, και πρωτοπαίχτηκε στον κήπο του μεγάρου μιας μεγαλοαστικής οικογένειας στο Σαουθάμπτον, με την ευκαιρία ενός γάμου.

Το διακρίνει τέλεια τεχνική και πλούσια ρομαντική διάθεση. Λεπταίσθητη αίσθηση χιούμορ συχνά παραβιάζει υπαινικτικά τα όρια του καθωσπρεπισμού, αφήνοντας ανατρεπτικά νοήματα με διάθεση παρωδιακή και σουρρεαλιστική.

Είναι έργο γεμάτο ζωή. Η πεμπουσία της ζωής. Σ' αυτό το απόλυτα φυσιολογικό πλαίσιο εντάσσεται και η τραχύτητα που κρύβουν τα γέλια και τα αυθόρμητα του μύθου.

Όλα παίζονται στη φύση και στη νύχτα. Στο βαθύ σκοτάδι, με τις φωτοσκοπίες που αλλάζουν το σχήμα των πραγμάτων και ξελογιάζουν τα μαυλά των ανθρώπων. Βασιλιάδες και βασίλισσες, ζευγάρια νεαρών εραστών, νεράιδες, ταπεινοί μεροκαματιάρηδες ανακατεύονται με τα στοιχεία της νύχτας. Ο Ομπερον και η Τιτάνια, ο σκανδαλιάρης Πουκ, τα ξωτικά Μπιζελάνθι, Αραχνοφάδι, Αγανό και Σιναρόπορος είναι το αρχοντολόι του Σκότους, ένας διαφορετικός κόσμος που υπάρχει για να μαγεύει το όνειρο και τους βαθιούς πόθους των θνητών. Κιούνται στο δάσος όπου κατοικούν λάμιες, μάγισσες και στρίγγλες, παρέα με τα λουλούδια και τα ζευζούνια, με τα ζώα και τα ερπετά. Ο Σαίξπηρ απόλυτα ενημερωμένος για την πραγματική και μεταφορική σημασία των φυσικών πραγμάτων, τα μεταχειρίζεται με πολυδιάστατη άνεση, δημιουργώντας με το στίχο του ολοζώντανες οπτικές εικόνες, που από μόνες τους αποτελούν μια πλήρη φυσική σκηνοθεσία.

Σ' αυτό το εκμαυλιστικό ταμπλά αναπτύσσεται το παιχνίδι της ερωτικής παραφροσύνης, μέσα από παραδείγματα ερώτων που ξεκινάνε από την καθαρή φυσική έλξη και φτάνουν ως την τυφλότητα του ερωτικού λάθους.

Υπάρχει ένα ερωτικό κουαρτέτο από νέους με ουδέτερη και σχεδόν όμοια εμφάνιση, που έχουν μόνο διαφορετικά ονόματα. Αγαπιούνται ανά ζευγάρι, αλλά η πανούργα παρέμβαση του Πουκ θα τους αλλάξει «μάτια» και θα αρχίσουν να κυνηγάνε ο ένας τον άλλον αλλοπρόσαλλα.

«Ονειρο Καλοκαιρινής Νύχτας» του Σαίξπηρ από την «Πειραματική Σκηνή της Τέχνης» στο θέατρο Κήπου (Γιορτές Ανοικτού Θεάτρου)

ΤΗΣ ΗΡΩΣ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Στην αρχή η Ελένη θα αγαπάει το Δημήτρη, ο Δημήτρης την Ερμία και η Ερμία το Λύσανδρο. Σε λίγο ο Λύσανδρος θα κυνηγάει την Ελένη, η Ελένη θα κυνηγάει το Δημήτρη και ο Δημήτρης την Ερμία. Η μηχανική ανταλλαγή των τεσσάρων ερωτευμένων δείχνει την εύκολη ανταλλακτικότητα του ερωτικού παιχνιδιού-δεν είμαστε τόχα πάντα ερωτευμένοι; το εφημέρο του ερωτικού πόθου και την γλυκεριά ύπνωση της ερωτικής ψευδαίσθησης.

Ο έρωτας πανταχού παρών στο «όνειρο» με την πλέον καλειδοσκοπική του όψη ξεγελάει, παιδαριάζει, ξετρελαίνει και ταλαιπωρεί αθώους.

Πιο δίπλα στον έρωτα των τεσσάρων νέων εκτυλίσσεται ο τυφλός έρωτας της Τιτάνιας για τον μάστορα Στημόνη, που ο Πουκ του έχει σκαρώσει στο κεφάλι μια γαϊδουροκεφαλή. Ανεξάρτητα από τις αλληγορικές διαστάσεις που μπορούμε να δώσουμε στους άφθονους χιμώδεις συμβολισμούς και τις αναφορές του συγγραφέα, ο καθαρός, ο ατόφιος μύθος του «όνειρου» υποδηλώνει πόσο ο έρωτας στραβώνει τον παθόντα και στην περίπτωση της γοητευτικής Τιτάνια πως την οδηγεί στα όρια της βλακείας.

Ο ΠΩΣΔΗΠΟΤΕ ο Σαίξπηρ καμμία πρόθεση δεν είχε να μπλεχτεί σε δαιδαλώδεις ψυχαναλυτικές ερμηνείες και χαρακτηρισμούς που εμείς οι ξύπνιοι σήμερα κατά κόρον χρησιμοποιήσαμε, θγάζοντας το λάδι του αυθορμητισμού μας, υπέρ μιας όλο και πιο ευνοησιακής υπεργνώσης. Ο Σαίξπηρ ήταν μεγαλοφυής, και όπως κάθε μεγαλοφυΐα άνοιξε μία οπτική με πλούσιες προεκτάσεις, χωρίς να έχει σχολαστικά αρρωστημένο αυτοελεγχό η προητική του έμπνευση και η φαντασία.

Όταν τελειώνει η νύχτα και φτάνει η αυγή όλα μεταβάλλονται. Από την ερωτική παραζάλη της νύχτας τα πρόσωπα περνάνε μισοζαλισμένα στην πρακτική ανάγκη της μέρας. Το όνειρο έχει τελειώσει, όλα έχουν επανέλθει στην κανονική τους ρότα, σχεδόν κανένας δεν σμολογεί το όνειρό του. Ακόμα και ο απλοϊκός Στημόνης θα αμφισβάλλει αν έζησε την περίπτωση με την Τιτάνια. Θα έχει άλλωστε μεσολαθήσει και η κωμική παράσταση των μαστόρων μπροστά στους βασιλιάδες, με την παρωδήση μιάς παλιάς τραγωδίας που διηγείται τον δυστυχισμένο έρωτα του Πύραμου και της Θίσθης, των άτυχων εραστών που τους χωρίζει ένας τοίχος. Ενα λιοντάρι θα διώξει τη Θίσθη από τον τόπο του ραντεβού, ο Πύραμος θα βρει το ματωμένο σάλι της και θα μαχαιρωθεί, η Θίσθη επιστρέφοντας θα αντικρύσει νεκρό τον αγαπημένο της και θα πεθάνει με το ίδιο μαχαίρι. Στην άτεχνη παράσταση των μαστόρων η αληθινή ζωή θα δώσει πίσω από την ιλαρότητα το αληθινό της προσωπο. Δεν είναι πάντοτε τα πράγματα ρόδινα για τους ερωτευμένους.

Η Πειραματική Σκηνή της Τέχνης είχε ξεκινήσει το 1979 με το ίδιο έργο, το οποίο είχε σκηνοθετήσει τότε ο Κόλιν Χάρρις, στη μνήμη του οποίου είναι αφιερωμένη σαν φόρος τιμής, η τωρινή παράσταση. Ο Νικηφόρος Παπανδρέου που την σκηνοθέτησε τώρα, βάσισε την διασκευή του στη μετάφραση του Βασίλη Ρώτα. Όπως γράφει ο ίδιος στο φύλλο του προγράμματος κράτησε όλα τα στοιχεία της δράσης και

περίορισε τους μονολόγους που ήταν σύμφυτοι με τη θεατρική ρητοτική της εποχής του Σαίξπηρ. Εστήσε μια παράσταση γοργών ρυθμών και μικρής διάρκειας, τέτοια που να μπορούν να την παρακολουθήσουν και οι θεατές που αδημονούν γρήγορα π.χ. παιδιά. Αυτό ήταν το σκεπτικό της σκηνοθεσίας του, η οποία ήταν στραμμένη στο ονειρικό και ποιητικό στοιχείο, με ρυθμούς που εναλλάσσονταν από τη χαλάρωση του ονείρου μέχρι την απλοϊκή έξαψη των μαστόρων και τα τρελά τρεχαληρά των ερωτευμένων. Όπου τα πρόσωπα απαλλαγμένα από την μακρύγορη ποιητικότητα του Σαίξπηρ ενώνονται μέσα από την πυκνή δράση σε ένα αζεδιάλυτο και οικείο σύνολο που γίνεται αμέσως προσιτό και δεν κουράζει τον θεατή. Φυσικά λείπει μεγάλο μέρος από την θεατρική άποψη του συγ-

γραφέα που ολοκληρώνει ιδεολογία εποχής γύρω από τον έρωτα, αλλά για τις ανάγκες των γιορτών «Ανοικτού Θεάτρου» για θερμή παράσταση το «Ονειρο» της Πειραματικής Σκηνης λειτουργεί με χάρη και ευαισθησία, κατακτώντας την χαλαρή διάθεση του κοινού.

Το ονειρικό σκηνικό που φιλοτέχνησε ο Ρίτσαρντ Αντονου είχε ωραία άποψη, λειτουργικότητα και ποιητική ατμόσφαιρα. Τα κοστουμια του όμως έμπλεξαν την διαχρονικότητα με το παιδικό παιχνίδι, τον ιστορικό χρόνο και το γροτέσκο λιγάκι αταίριαστα.

Ευαίσθητη και αισθαντική η μουσική συνοδεία του Κώστα Βόμβολου, που δεν άντεξε άλλο, όπως φαίνεται, και βγήκε στη σκηνή παίζοντας τον Θησέα και τον Ομπερον με αρκετά καλή επίδοση. Ψυχή της παράστασης ο Πουκ της Εφης Σταμούλη,

Χαρακτηριστική σκηνή από το «Ονειρο καλοκαιρινής νύχτας» σε παραγωγή της «Πειραματικής Σκηνης» της «Τέχνης»

που η σκηνοθεσία έδωσε τη μορφή ενός σκανδαλιάρικου δαμόνιου, ενός μικρομεγάλου θεατρίνου, που το παμπόνηρό του ένστικτο κινάει τα νήματα του ερωτικού καμμά. Ενας δαίμονας της φάρσας και της κίνησης η Εφη Σταμούλη γοήτευσε το κοινό με τις εκφραστικές χειρονομίες και το έξυπνο παίξιμό της. Μια ακόμη θετική παρουσία που εντυπωσίασε ήταν ο Χρήστος Αρνομάλλης στους ρόλους των Στημόνη, Πύραμου. Με την ειδική γκάμα ενός λεπτότεχνου ελαφρώς στυλιζαρισμένου γκροτέσκο, με αυτοπειθαρχημένο προσωπικό κωμικό ταπεραμέντο, έπλασε έναν εύπλαστο και απολαυστικό Στημόνη, κι έναν ξεκαρδιστικό Πύραμη.

Άνετοι στους ρόλους τους οι υπόλοιποι ηθοποιοί Γιάννης Παλαμώτης (Δημήτρης), Γιάννης Λουκανίκας (Φυσούνης, Θίσθη), Μαρία Μπενάκη (Ερμία), Ελένη Δημοπούλου (Ελένη), Στέλλα Μιχαηλίδου (Ιππολύτη, Τιτάνια), Γιάννης Καισαρίδης (Λύσανδρος), Μένι Κυριάκογλου (Καζάνης, τοίχος-δαμόνιο), Γιάννης Καισαρίδης (Ροκάνης, λιοντάρι), Ελένη Δημοπούλου (Κυδώνης, Φεγγάρι, Ελένη). Καλή και ευχάριστη η παράσταση της Πειραματικής σκηνης της Τέχνης, χωρίς θαρύνδουρες και νέες ερμηνευτικές απόψεις, αλλά με μαεστρία και μπρίο καλοσχεδιασμένη και ερμηνευμένη.

Ο ποιητής Σαίξπηρ χωρίς την σοφιστική πανοπλία της εποχής του.

Ηρώ Βακαλοπούλου